

2021

Збірка карток
для підготовки до ЗНО з географії
«Основне з курсу географії»

Розроб

Марко Поло – пішки пройшов Азію.
Бартоломеу Діаш – дістався до півдня Африки, назвав мис Доброї Надії.
Васко да Гама – дістався до Індії.
Христофор Колумб – дістався до Америки, але думав, що то Індія ➡ назвав людей “індіанці”.
Амеріго Веспуччі – здогадався, що Америка – це новий материк.
Фернан Магеллан – перша навколосвітня подорож, Земля кругла, Тихий океан.
Абель Тасман – досяг Австралії та дослідив північно-західні та північні береги.
Джеймс Кук – здійснив 3 навколосвітні подорожі.
Фадей Беллінсгаузен і Михайло Лазарев – відкрили Антарктиду під час рос. експедиції.
Руаль Амундсен – досяг Південного полюса та досліджував Північно-Льодовитий океан.
Роберт Скотт – досяг Пд. полюса.
Фрітйоф Нансен – досліджував Північний Льодовитий океан.
Давід Лінгвістон – подорожував по Африці, відкрив і назвав озеро Вікторію.
Миклухо-Маклай – жив 12 років в Новій Гвінеї.
Александр Гумбольдт – досліджував Південну Америку (Анди).
Микола Пржевальський – помірні пустелі Азії.

Широту рахуємо за **паралелями**, довготу – за **меридіанами**
Початок широти на **екваторі**; довготи – **Гринвіцькому меридіані**
Максимальна широта – **90°**, максимальна довгота – **180°**
Гринвіцький меридіан = **Нульовий меридіан** = **Початковий меридіан**
Широта буває **північна та південна**, довгота – **західна та східна**

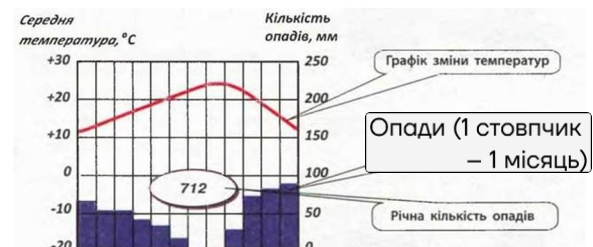
Циклон – замкнута область з низьким тиском у центрі та висхідними потоками повітря, які рухають до центру та проти годинникової стрілки. Характеризується опадами, хмарами, відлигою взимку.

Антициклон – це замкнута область з високим тиском у центрі та нисхідними потоками повітря, які рухають від центру та за годинниковою стрілкою. Характеризується чистим небом, сонцем, потеплінням влітку та похолоданням взимку.

Відносно стійкі ділянки літосфери називаються **платформами**. Це літосферні плити, що лежать в основі материків й океанічних западин.**Тип ґрунту**
Платформи мають двохярусну будову – нижній шар – **кристалічний фундамент**, утворений магматичними і метаморфічними породами;
а верхній – **чохол** – складений осадовими породами.
Ділянки платформ перекриті осадовими породами називають **плитами**, а ділянки платформ, де на поверхню виступають докембрійські породи називаються **щитами**.
Розрізняють **давні** (докембрійські) платформи, утворені в архейську і протерозойську ери і **молоді** платформи.
Платформам відповідають рівнини, а областям складчастості – **гори**. Якщо одна ділянка піднімається відносно сусідніх, то **утворюється горст**, якщо **опускається** – **грабен**.

Вологі екваторіальні ліси	Природна зона
Тварини: пума, тукан, лінивець, папуга Ара, горила. Рослини: фікус, пальма, мушкетер, орхідея, ліани, папороть, сейба. Особливості: 3 яруси та відсутність трави.	1. Зона вологих екваторіальних лісів Червоно-жовті фералітні ґрунти
Савани і рідколісся Суха рослинність. Тварини: зебра, лев, тигр, бегемот, слон, гієна, жирафа, сурікат, страуси, буйволи. Рослини: акація, баобаб. Особливості: сафарі, 2 сезони: сухий та вологий.	2. Савани і рідколісся Червоно-бурі ґрунти
Пустелі та напівпустелі Тварини: скорпіон, верблюд, лисиця-фенек. Рослини: вельвіція дивна (Африка), перекотиполе. Особливості: у тварин нічний спосіб життя.	3. Пустелі і напівпустелі Пустельні ґрунти, піщані 4. Вічнозелені твердолисті ліси Коричневі ґрунти
Твердолисті ліси та чагарники Рослини: мирт, лавр, оливки, фікус, цитрусові, ялівець. Тварини: безхвостий макак, ящірки, дрозд. Клімат м'який.	5. Степ Чорноземи, каштанові ґрунти 6. Широколисті ліси Сірі-лісові ґрунти
Мішані ліси Переважає трав'янистий світ, тварини – гризуни. Рослини: ковила, типчак, полин, конюшина. Тварини: байбак, дрохва, тушканчик, польова миша, степовий орел.	7. Мусонні (перемінно-вологі) ліси Червоноземи, жовтоземи 8. Мішані ліси Дерново-підзолисті ґрунти 9. Тайга Підзолисті ґрунти 10. Тундра Тундрово-глеєві ґрунти

Рослини: дуб, граб, береза, липа, вільха, осика, клен, тополя.
Тварини: дикий кабан, глухар, рись, білка, лисиця, заєць, вовк.

Азимут – кут між напрямом на північ від одного об'єкта до іншого. Рахується завжди за годинниковою стрілкою. Якщо є відхилення, то спочатку малюємо рівний напрям на сторінку, а потім більший чи менший став кут, враховуючи відхилення.

Щоб визначити відстань за лінійним масштабом: рахуємо величину відстані. Щоб дізнатись “ціну” 1 мм відстані в 1 см ділимо на 10. Наприклад, якщо відстань 10 мм, то це 1 см.

Висота на карті буває **абсолютна та відносна**:
Абсолютна висота – висота над рівнем моря.
Відносна висота – висота відносно іншого об'єкта (наскільки 1 м висоти іншого: висота одного об'єкта мінус висота іншого).

З підняттям вгору тиск та температура зменшуються.
100 м – 10 мм рт. ст. 1000 м – 6 °С

Падіння річки = висота витoku – висота гирла

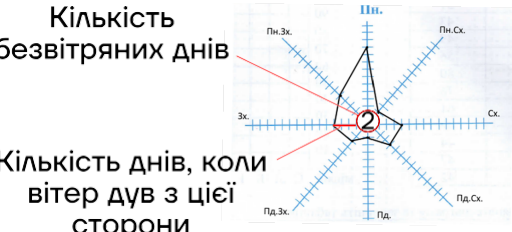
Порядок дій для обчислення прямокутних координат об'єкта:

- визначаємо в рамці карти значення, що відповідають **нижній та лівій** точкам карти (**Великі кілометри**), та записуємо. Ми знайшли **перші цифри** широти та довготи;
- проводимо **перпендикуляри** від об'єкта на **нижню та ліву** (або верхню та праву) шкалу сітки;
- дописуємо до кількості кілометрів значення, які стоять біля **перших** цифр широти та довготи.

Визначення координат квадрата, в якому знаходиться об'єкт:

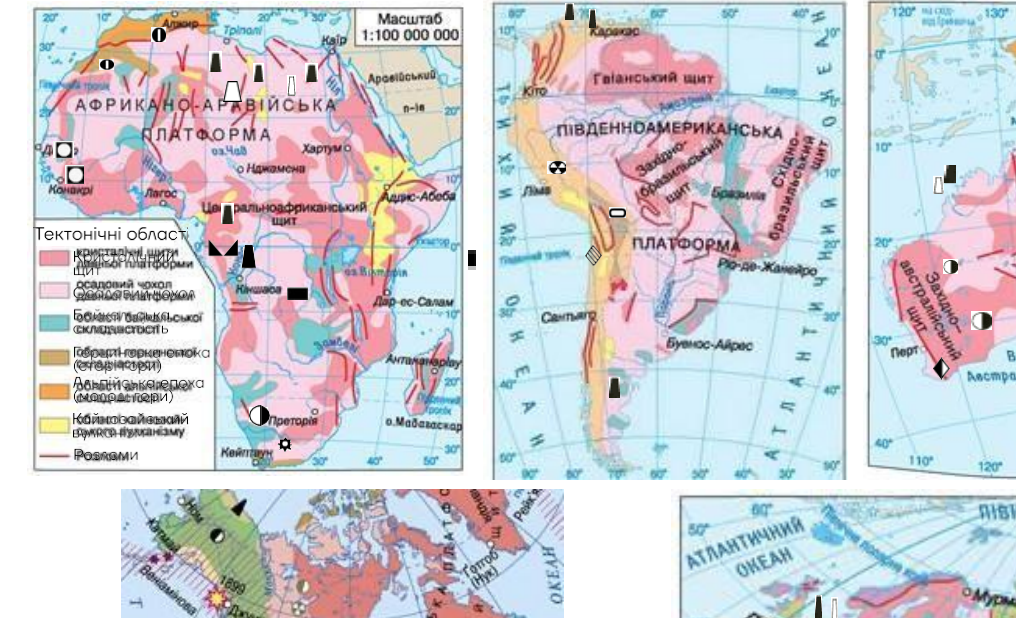
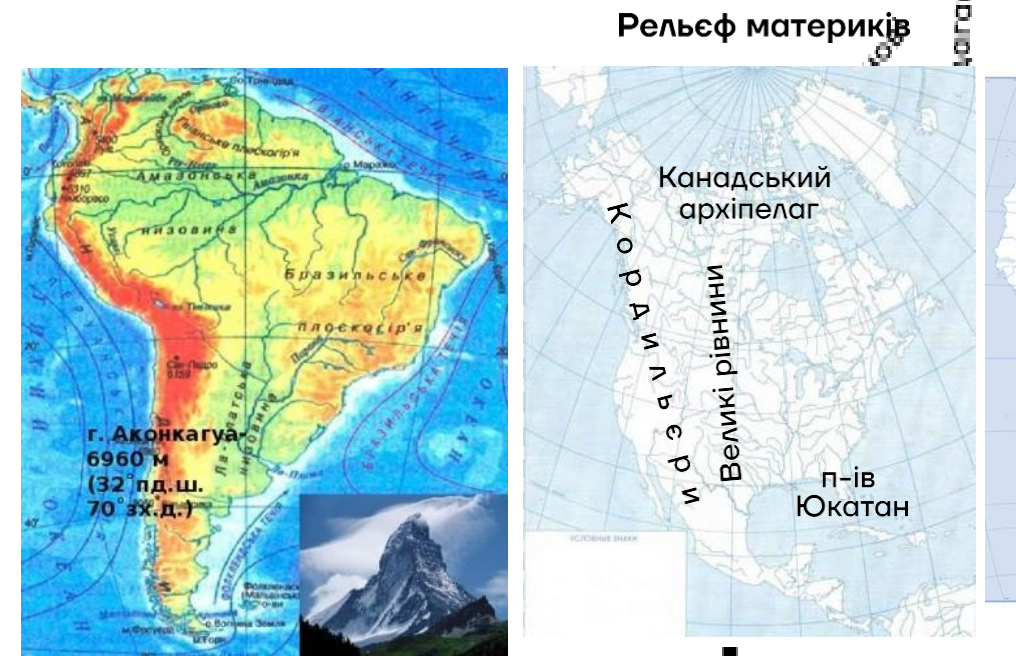
- знаходимо квадрат навколо об'єкта, утворений **двома горизонтальними та двома вертикальними** лініями;
- визначаємо **координати** горизонтальних та вертикальних ліній;
- складаємо **одне** число таким чином: обираємо серед знайдених цифр широти та довготи та записуємо спочатку **“широту”** потім **“довготу”**.

Місцевий час – це час на одному меридіані, який визначається реальним положенням об'єкта. Час на меридіані місцевий час однаковий, але **сусідні меридіани** мають **різний місцевий час** (різниця 4 хвилини на 1° довготи).
Поясний час – це час певного поясу на Землі. Вся Земля поділена на **24** пояси, кожний з яких має свою годину. Час кожного такого поясу всі годинники показують один час – місцевий час **середнього меридіана** цього поясу.

Роза вітрів дозволяє по довжिनі вітрів визначити, з якого боку найчастіше дме вітер, з боку якого найчастіше дме вітер, з боку якого найчастіше дме вітер, з боку якого найчастіше дме вітер.

- Екваторіальний:** дуже багато опадів (1500-3000 мм); температури влітку та взимку майже однакові.
- Субекваторіальний:** невелике коливання температур, опади переважають влітку.
- Тропічний пустельний:** опадів мало (<200 мм), температури влітку та взимку різні.
- Субтропічний середземноморський:** приблизно 700 мм опадів, температури влітку та взимку різні.
- Помірний морський:** близько 1000 мм опадів, температури влітку та взимку майже однакові.
- Помірний помірно-континентальний:** опадів 600 мм, температури влітку та взимку різні.
- Мусонний:** різкий перепад опадів (багато взимку та мало влітку).
- Полярний:** неймовірно низькі температури (-40°) та опади переважають взимку.

Паливні корисні копалини України

Основні запаси кам’яного вугілля у Донбасі. Пласти залягають на великій глибині, тому видобувають шахтним способом. Також у відносно невеликих обсягах кам’яне вугілля є в Львівсько-Волинському басейні. Поклади бурого вугілля зосереджені в основному в Дніпровському басейні та видобуваються відкритим (кар’єрним) способом. Основні ресурси нафти й газу зосереджені в Дніпровсько-Донецькому нафтогазоносному регіоні. Карпатський нафтогазоносний регіон – видобуток нафти у Передкарпатті. Перспектива розвитку нафтогазоносних регіонів України пов'язана із більш глибокими пластами та шельфом Чорного й Азовського морів. Торф видобувають на Поллісі.

Клімат України

Територія України перебуває в помірному кліматичному поясі в області помірно-континентального клімату. А на вузькій смузі південного берега Криму сформувався субтропічний середземноморський клімат. З північного заходу на південний схід зростає континентальність клімату. У цьому напрямку середні температури літніх місяців підвищуються, а зимових – знижуються, зменшується річна кількість опадів. Бірючий видихає виникають над північною Атлантикою, Середземномор’ям чи Баренцовим морем. На територію України антициклони приходять зі сходу, півночі або тропічної частини Атлантичного океану.

Ресурсозабезпеченість = обсяг всіх запасів

Ресурсозабезпеченість = обсяг всіх запасів

Республіка – форма правління, за якої суверенні права на владу належать всім дієздатним громадянам.

Монархія – верховна державна влада цілком або частково зосереджена в руках одноосібного керівника держави – монарха.

В абсолютній (необмеженій) монархії монарх є головним джерелом законодавчої і виконавчої влади, а парламенту взагалі немає.

У теократичній монархії вся політична й духовна влада перебуває в руках церкви.

У конституційній (обмеженій) монархії влада монарха обмежена конституцією.

Унітарна держава – форма державного устрою, за якої її частини є адміністративно-територіальними одиницями і не мають статусу державного утворення. Для таких держав характерні єдині для всієї країни вищі органи державної влади, єдине громадянство, єдина конституція, єдина правова система.

За федеративного устрою кілька державних утворень, що юридично мають визначену самостійність, утворюють єдину союзну

Рудні корисні копалини України

Одним із найбільших у світі є Криворізький залізорудний басейн. Окрім нього є Білозерське, Криворізьке та Керченське родовища залізних руд. Запаси марганцевих руд зосереджені в Нікопольському марганцеворудному басейні, Великотокмацькому та Інгuleцькому родовищах. За запасами ртутної руди (Микитівське родовище в Донбасі) наша країна – один із лідерів у світі. До руд чорних металів належать також нікелеві руди, невеликі поклади яких знайдено в Побужжі (Кіровоградська область). Поклади титанових руд зосереджені в Іршанському родовищі. На Закарпатті золото видобували в Мужіївському родовищі. Найбільше родовищ уранових руд у Кіровоградській області, серед яких і Новокосянтинівське.

Несприятливі природні явища

Кислотність ґрунтів – властивість ґрунтів, зумовлена наявністю в ґрунтовому розчині водневих (H+) іонів; характерна для Полісся (через перезволоження). Спосіб боротьби: вапнування.

Солоність ґрунтів (солончаки) – ґрунти, що містять легкорозчинні мінеральні солі в кількостях, шкідливих для рослин; характерна для степу (велике випаровування води). Спосіб боротьби: гіпсування.

Водна ерозія – розмивання водою гірських порід на височинах (найхарактерніше для Подільської височини) спосіб боротьби: насадження дерев.

Суфозія – розмивання підземними водами.

Селі – потужні потоки води з брудом в горах.

Зсув – сповзання, відрив і зсув ґрунту по схилу під дією сили тяжіння ділянок зазвичай пухких мас гірських порід.

Лавина – величезна маса снігу, що зривається із гірського схилу і котиться вниз з великою швидкістю.

Первинний сектор економіки (сільське господарство та видобувна промисловість)

Вторинний (промисловість, будь-яка переробка)

Третинний (сфера послуг: банки, туризм, освіта, транспорт, медицина, наука)

Основні райони вирощування культур в Україні:

Полісся – льон-довгунець, овес, жито, хміль, гречка.

Степ – соняшник, ячмінь, просо, сорго, озима пшениця, рис на півдні.

Лісостеп – цукровий буряк (Вінницька та Полтавська області), соя, кукурудза.

Картопля – Полісся (і Вінницька область).

Виноград – Закарпаття, Кримські гори, південь степу.

Яра пшениця – схід степу (Луганська область).

Тютюн – Закарпатська область, Придністров’я та Крим.

Ріпак – Вінницька, Хмельницька, Тернопільська та Львівська.

Овочі – південь степу та приміські зони.

Основні райони вирощування культур у світі

Цукрова тростина біля екватора, цукровий буряк в помірному поясі.

Рис та бавовник в Азії (Індія та Китай).

Кава, чай, какао біля екватора. Чай – Індія та Шрі-Ланка, кава – Бразилія та Ефіопія.

Пшениця – Китай, Індія, США, Росія Франція та Україна.

Кукурудза – Китай, США, Бразилія, Аргентина.

Гевея росте біля екватора (Індонезія).

Льодовикові (морені горби, морені пасма, валунні конгломерати) – Львівська височина.

Яри та балки – височини (Подільська та Азовська).

Терикони (насипи пустих гірських порід) – Донецька височина.

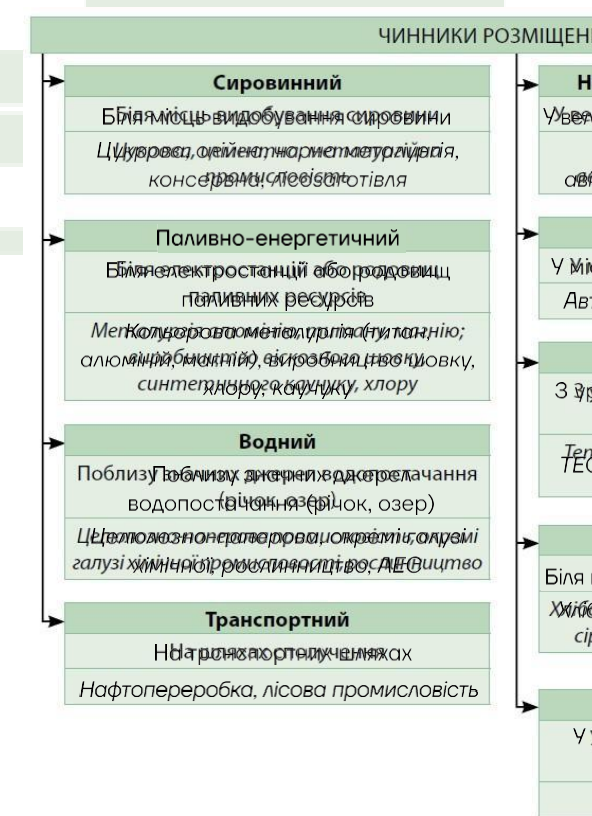
(форми рельєфу, утворені розмиванням водою гірських порід) – Подільська височина.

Відносно плоскі безлісі вершини Кримських гір – полонини.

“Могили” (підвищення, утворені виходом на поверхню гірських порід) – Приазовська височина.

Нерудні корисні копалини України

Є в нашій державі й родовища бурштину в Криворіжжі, Приазов’ї та Івано-Франківській областях. Україна володіє запасами сірки в прогині.З Передкарпатським прогином єдиний в Україні басейн калійної солі (Івано-Франківська область) і Стрийська область) родовища. Потужні поклади кухонної солі зосереджені в Слов’янському (Донецька область) та Солотвинському (Закарпатська область) басейнах. зокрема видобувають в озері Сивих. Запаси базальту, граніту та графіту в Українського щита. Термальні води є на Закарпатті, в Криму. В Україні запаси бурштину відомі в Волинській, Житомирській областях.

У високорозвинутих країнах промисловий тваринництво. У країнах, що розвиваються, рослинництво (яке у багатьох країнах характер).

Найбільшу частку електроенергії в Україні виробляють АЕС. Найбільше за кількістю – ТЕЦ. Через нераціональне використання енергозатратне виробництво, що призводить до застаріле обладнання, наша держава є однією з найбільших споживачів електроенергії в Європі. Найпотужнішою електростанцією за потужністю серед АЕС у світі є Єнерголан). Другою за потужністю є

